

РОЗПАД СРСР

The image features a blue gradient background, transitioning from a lighter blue at the top to a darker blue at the bottom. On the right side, there are several thin, white, parallel diagonal lines that extend from the top right towards the bottom left, creating a sense of motion or a stylized graphic element.

Причини та початок «перебудови»

Визначення поняття	<i>Перебудова</i> — політичний курс КПРС, розпочатий 1985 р. і спрямований на оздоровлення суспільно-політичної, економічної та ідеологічної сфер життя в СРСР
Причини	• Відставання СРСР за темпами економічного розвитку, рівнем ефективності виробництва, продуктивність праці від провідних країн світу. Політична криза, яка проявилася в нездатності керівництва забезпечити економічний прогрес. • Провали в соціальній сфері. • Застійні тенденції в духовній сфері суспільства. • Прихід до керівництва країни молодих політиків (М. Горбачов, М. Рижков, О. Яковлев, Е. Шеварднадзе), які не тільки прагнули до зміцнення своєї влади, а й виступали за оновлення держави та суспільства
Мета	Збереження радянської системи шляхом її модернізації

Михаїло Сергійович Горбачов (рос. Михайл Сергеевич Горбачёв; нар. 2 березня 1931, Привольне, Медвеженський район, Північно-Кавказький край, СРСР) — радянський політичний та партійний діяч; останній Генеральний секретар ЦК КПРС (1985–91); єдиний Президент СРСР (1990–91).

Активізація національного руху у другій половині 1980-х рр. Пожвавлення громадської активності. Формування національних громадських об'єднань

- Виникнення неформальних організацій — Товариство Лева, Український культурологічний клуб тощо.
- *Лютий 1989 р.* — створення на Установчій конференції в Києві Товариства української мови ім. Т. Шевченка, основним завданням якого було надання українській мові статусу державної; обрання головою Д. Павличка.
- *Жовтень 1989 р.* — прийняття Верховною радою УРСР закону «Про мови в Українській РСР», згідно з яким: українська мова проголошувалася державною; забезпечення українській мові всебічного розвитку і функціонування в усіх сферах суспільного життя; створення необхідних умов для розвитку і використання мов інших національностей; вільний вибір мови навчання дітей як невід'ємного права громадян; надання російській мові та мовам інших етнічних меншин, що проживають компактно, права паралельного вживання і функціонування поряд з українською мовою.
- Виникнення громадських організацій об'єднань: історико-просвітницьке товариство «Меморіал», студентське об'єднання «Громада», клуб «Спадщина», асоціація «Зелений світ» тощо

Гласність та лібералізація

Визначення

Гласність — політика максимальної відвертості та правди в діяльності державних і громадських організацій, дієва й активна форма участі громадської думки в демократичному розв'язанні найважливіших проблем країни

Відновлення
діяльності
УГГ

- Відновлення діяльності Української Гельсінської групи (УГГ).
- 1988 р. — заснування Української Гельсінської спілки (УГС) — громадсько-політичної і правозахисної організація. Головою УГС обрано Л. Лук'яненка.
- Стала першою в Радянській Україні масовою опозиційною організацією і мала свою політичну програму під назвою «Декларація принципів УГС»

Левко Лук'яненко

Утворення
Народного
руху Укра-
їни

*Вересень 1989 р. — утворення Народного руху Укра-
їни. Голова — І. Драч.*

Мета: перетворення України на демократичну право-
ву державу, радикальна перебудова її економіки, ство-
рення умов для розвитку і самозбереження українського
народу.

Утворення
Народного
руху Укра-
їни

- *Основні вимоги:* демократизація суспільного й дер-
жавного життя; наповнення суверенітету України реаль-
ним змістом; пріоритет українських законів над союзни-
ми; економічна самостійність; надання українській мові
в УРСР статусу державної; відродження національної
символіки; із 1990 р. — більш радикальні вимоги про
вихід України із СРСР, усунення КПРС від влади, про-
ведення виборів до рад на багатопартійній основі тощо.
- *Діяльність:* організація масових заходів, метою яких
була боротьба за державну незалежність, відродження
української нації, відтворення історії українського наро-
ду і державності

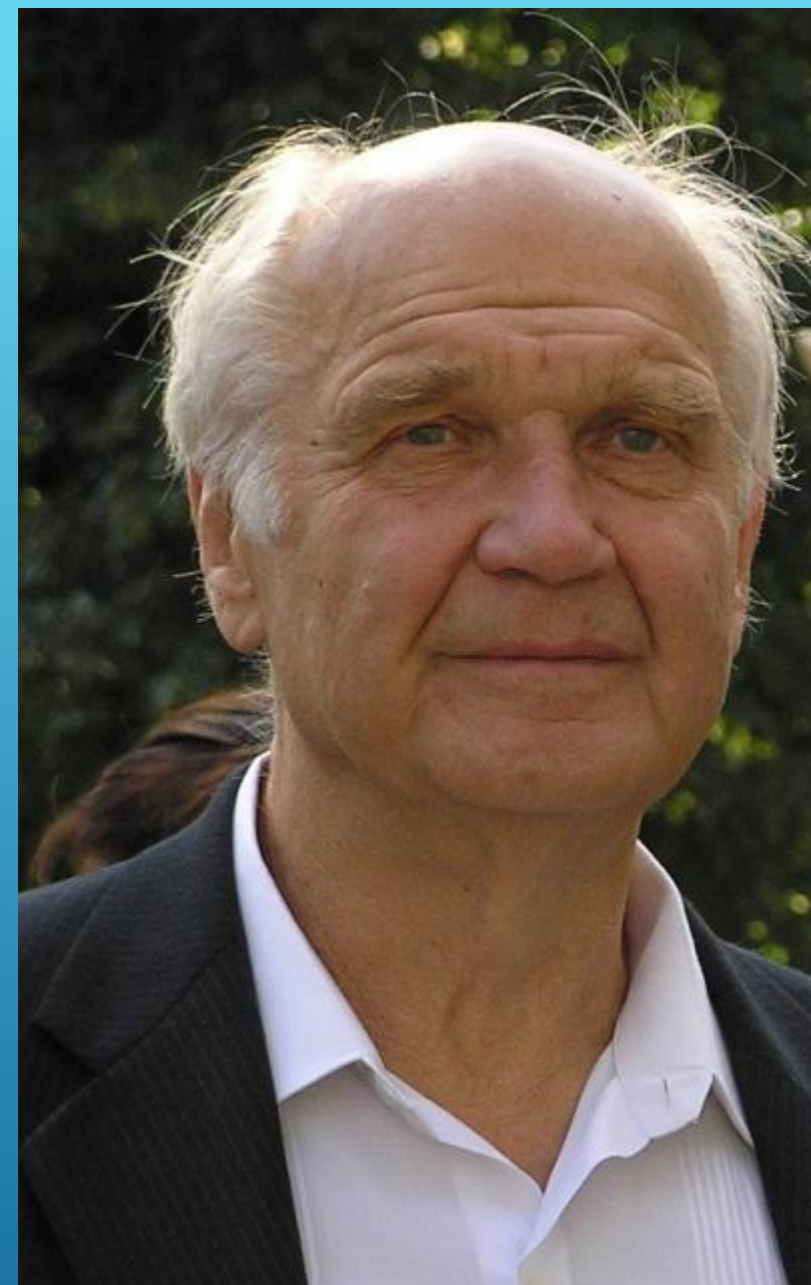

Іван Драч
(нар. 1936 р.)

	Політичні партії	Програмні засади
Праві	Українська національна партія (УНП), Українська народно-демократична партія (УНДП), Українська християнсько-демократична партія (УХДП)	Незалежність України. Ринкова економіка. Затвердження демократичних принципів
Соціал-демократичні	Соціал-демократична партія України (СДПУ), Соціал-демократична партія України (об'єднана) (СДПУ(о))	Розширення повноважень УРСР у межах СРСР. Ринкові реформи, що мають соціальне спрямування
Центристські	Українська республіканська партія (УРП), Демократична партія України (ДПУ)	Незалежність України. Ринкові реформи
Ліві	Комуністична партія України (КПУ), Партія демократичного відродження України (ПДВУ)	Збереження СРСР. Збереження соціалістичної економіки

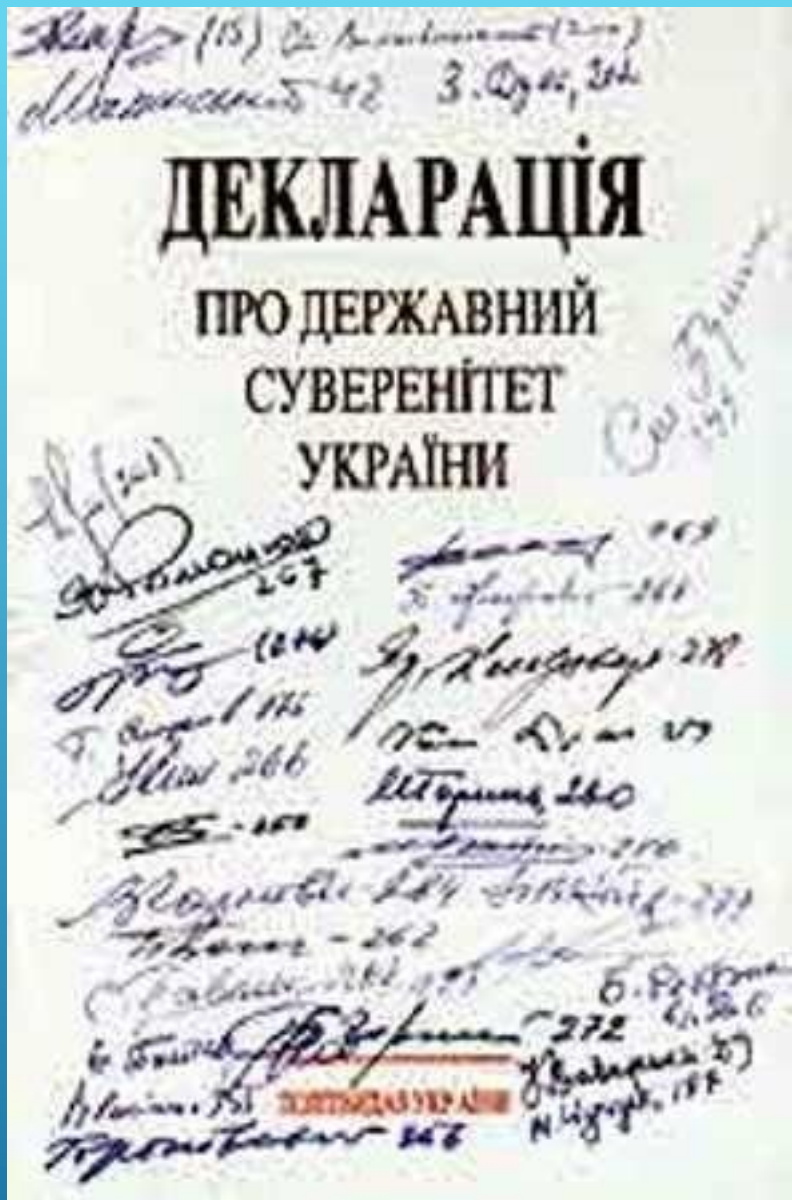
Результати виборів до Верховної Ради УРСР 1990 р.

Дата	<i>4 березня 1990 р. — вибори до Верховної Ради УРСР</i>
Особливості	• Вибори були прямими, таємними, на альтернативній основі. • Опір КПУ діяльності Демократичного блоку, відсторонення його представників від засобів масової інформації
Результати	• Значний успіх на виборах Демократичного блоку: • Демблок отримав 111 мандатів із 442. • Утворення у Верховній Раді більшості із комуністів і консерваторів («група 239») та парламентської опозиції — Народної ради (125 осіб), яку очолив депутат, академік І. Юхновський. • Помітна роль у роботі Верховної Ради опозиції, представники якої (І. Юхновський, О. Ємець, Д. Павличко, Л. Танюк, В. Яворівський та ін.) очолили сім із 23 постійних комісій парламенту
Значення	<i>Історична заслуга Верховної Ради України, обраної в березні 1990 р., полягала в прийнятті нею Декларації про державний суверенітет України та Акта про незалежність України</i>

Ігор Юхновський

Декларація про державний суверенітет України	
Визначення поняття	Декларація про державний суверенітет України — законодавчий документ, ухвалений Верховною Радою УРСР, що проголошував державний суверенітет республіки в складі СРСР
Дата ухвалення	16 липня 1990 р.
Зміст	• Право української нації на самовизначення. • Принцип народовладдя. • Розподіл влади на законодавчу, виконавчу та судову. • Гарантія прав і свобод громадян, передбачених Конституцією. • Територіальна недоторканність України, самостійне визначення адміністративно-територіального устрою. • Економічна самостійність. • Екологічна безпека України. • Право на власні збройні сили, внутрішні війська й органи держбезпеки. • Захист усіх форм власності. • УРСР — самостійний суб'єкт міжнародного права
Історичне значення	Декларація про державний суверенітет України заклала основні принципи державотворчих процесів, стала основою нового законодавства України, кроком на шляху просування до незалежності

Україна в загальносоюзних суспільно-політичних процесах
у першій половині 1991 р.

Референдум
щодо збере-
ження СРСР

17 березня 1991 р. — проведення референдуму щодо збереження СРСР.

Особливості березневого референдуму 1990 р. в Україні:

- у першому питанні, йшлося про необхідність збереження СРСР як оновленої федерації рівноправних суверенних республік, у якій повною мірою гарантуватимуться права і свободи людини будь-якої національності (схвалили 70,5 % виборців);
- у другому питанні йшлося про згоду бути в Союзі на засадах Декларації про державний суверенітет України (схвалили 80,2 % виборців)

Переговори
в Ново-Ога-
рьово

19 травня 1991 р. — зустріч у Ново-Огарьово М. Горбачова з Є. Примаковим, О. Яковлевим, А. Черняєвим, Г. Шахназаровим, В. Болдіним, М. Петраковим та ін., які обговорювали концепцію договору.

17 червня 1991 р. — підписання переробленого проєкту союзного договору М. Горбачовим; розсилка його Верховним Радам дев'яти союзних республік.

Визнання згідно з документом суверенітету та незалежності кожної окремої республіки, які повинні були делегувати центральному уряду низку повноважень у сфері оборони, зовнішньої політики та координації дій в економічній сфері

Спроба державного перевороту в СРСР

Дата

19—21 серпня 1991 р.

Перебіг
подій

- 19 серпня 1991 р. — утворення консервативними силами Державного комітету з надзвичайного стану (ДКНС) на чолі з віце-президентом СРСР Г. Янаєвим, до складу якого увійшли прем'єр-міністр СРСР В. Павлов, міністр внутрішніх справ СРСР Б. Пуго, міністр оборони СРСР Д. Язов та інші.
- Заява про хворобу чинного президента СРСР М. Горбачова, перехід влади в країні до рук керівництва ДКНС.
- Уведення на півроку надзвичайного стану в окремих регіонах СРСР.
- Призупинення діяльності всіх партій (окрім КПРС), опозиційних громадських організацій і рухів.
- Заборона мітингів, демонстрацій, страйків.
- Жорсткий контроль засобів масової інформації, припинення виходу газет, нелояльних до ДКНС.
- Уведення комендантської години в Москві, стягування в столицю СРСР військ і бронетехніки.
- Прибуття до Києва генерала В. Варенникова з ультимативною вимогою до керівництва УРСР приєднатися до путчистів.

Перебіг
подій

- Підтримка ДКНС керівництвом КПУ, Кримської автономної республіки та представниками владних структур.
- Заява 20 серпня 1991 р. Президії Верховної Ради УРСР про те, що постанови ДКНС не мають юридичної сили в Україні, доки вони не затверджені Верховною Радою республіки.
- Рішучий виступ проти заколоту ДКНС українських демократичних сил (Народний рух, Народна рада, СДПУ, представники інших партій і громадських організацій).
- Вичікувальна позиція Президії Верховної Ради УРСР на чолі з її головою Л. Кравчуком.
- Захист народом демократичних завоювань біля Білого дому (будинок російського парламенту) в Москві, очолюваний президентом Російської Федерації Б. Єльциним; поразка путчу

Результат

Серпневі події продемонстрували високий рівень свідомості народу й перемогу демократичного курсу та створили сприятливі умови для виходу України з СРСР

Дякую за увагу!